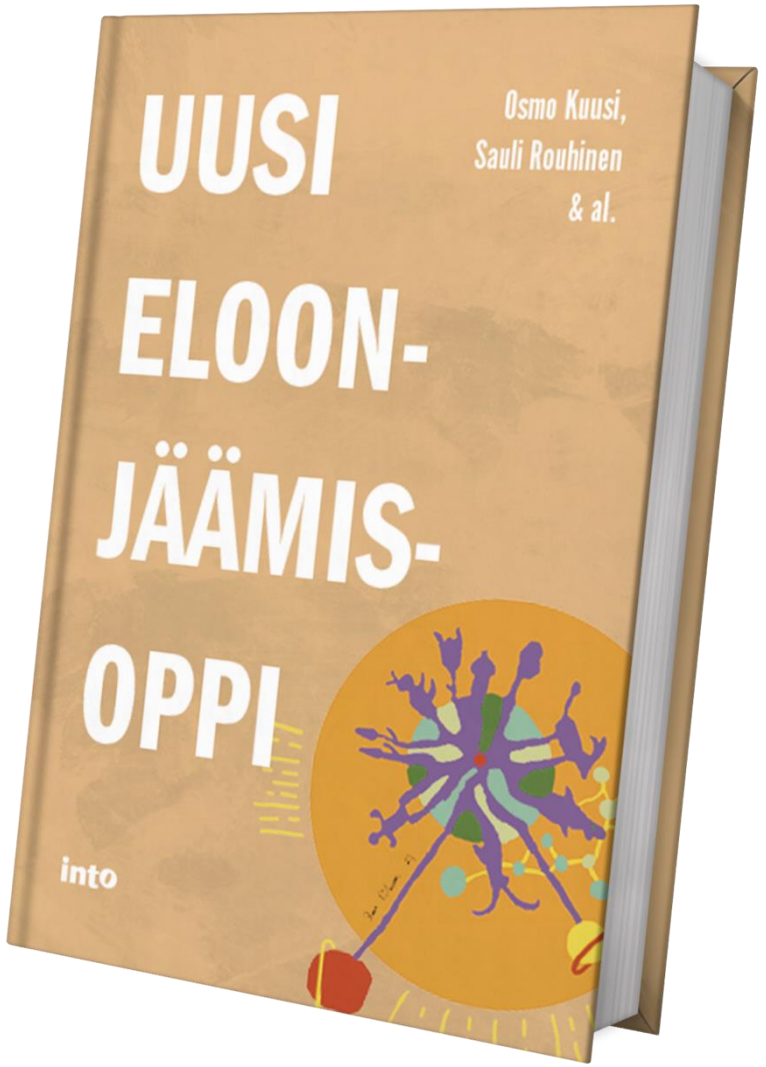
EKOSÄÄTIÖ



PLANETAARISEN YHTEISVAURAUDEN JA HYVINVOINNIN UUDET JAKOPERUSTEET, 2. lukuseminaari:

IHMISEN LUONTOSUHDEKRIISIN HALLINNAN KAUDET; ANTROPOSEENIKERTOMUKSET

Sauli Rouhinen, YTT, HL, ympäristöneuvos,

https://ekosaatio.fi/uusi-eloonjaamisoppi

IHMISEN LUONTOSUHDEKRIISIN HALLINNAN KAUDET; ANTROPOSEENIKERTOMUKSET 10.11.

- **LUONTOSUHDEKRIISIN HALLINNAN EVOLUUTIO:** LUONNONSUOJELU > YMPÄRISTÖNSUOJELU > YMPÄRISTÖPOLITIIKKA > KESTÄVÄ KEHITYS > PLANETAARINEN POLITIIKKA
- **HALLINTAMALLIT JA METAHALLINTA;** HIERARKKIS-AUTORITÄÄRINEN, VERKOSTOHALLINTA JA MARKKINAOHJAUTUVA HALLINTAMALLI
- **ANTROPOSEENIKERTOMUKSET ELI SUURET PLANETAARISEN MONIKRIISIN JA POLITIIKAN VAIHTOEHTOISET NARRATIIVIT:** NATURALISTINEN, LUONNON JÄLKEINEN/EKOMODERNISTINEN, DYSTOOPPINEN, EKOMARXILAINEN JA EKOFEMINISTINEN SUURI KERTOMUS.
- **EKOSYSTEEMIPERUSTAISEN YHTEISVAURAUDEN HALLINNAN MAHDOLLISUUS/MAHDOTTOMUUS. ONKO PELI MENETETTY?**

LUONTOSUHTEEN HALLINNAN POLITIIKKAKAUDET	1800-LUKU JA 1800/1900-LUKUJEN VAIHDE	1960/70-LUVULTA ALKAEN	1980-LUVULTA ALKAEN	1990-LUVULTA ALKAEN	2010-LUVULTA ALKAEN
LUONNONSUOJELU: ELONKIRJON, LUONNON TOIMINTA- JA UUSIUTUMISKYVYN SÄILYTTÄMINEN. ARVOKKAIDEN LUONNON-ALUEIDEN JA UHANALAISTEN ELIÖLAJIEN SUOJELU. TIETEET: TUTKIMUSMATKAILIJAT, BIOTIETEET, MAANTIEDE TOIMIJAT: TUTKIJAT, LUONTOHARRASTAJAT, LUONNON-SUOJELUJÄRJESTÖT, MAANOMISTAJAT/TILANHOITAJAT TEKNOLOGIA: LIHASVOIMA, PUUPOHJAINEN, KIVIHIILI, MEKAANINEN, HÖYRYKONEET					
YMPÄRISTÖNSUOJELU					
YMPÄRISTÖPOLITIIKKA					
KESTÄVÄN KEHITYKSEN POLITIIKKA					
PLANETAARINEN POLITIIKKA					

© Sauli Rouhinen/Ekosäätiö 2022

EKOSÄÄTIÖ

LUONTOSUHTEEN HALLINNAN POLITIIKKAKAUDET	1800-LUKU JA 1800/1900-LUKUJEN VAIHDE	1960/70-LUVULTA ALKAEN	1980-LUVULTA ALKAEN	1990-LUVULTA ALKAEN	2010-LUVULTA ALKAEN
LUONNONSUOJELU:		LUONNONSUOJELU SUOJELUALUEIDEN ULKOPUOLELLA. LUONNONSUOJELU-OHJELMAT. LUONNONVAROJEN EHTYMISEN EHKÄISY			
YMPÄRISTÖNSUOJELU: TEOLLISTUNEEN JA KAUPUNGISTUNEEN YHTEISKUNNAN PÄÄSTÖJEN JA YMPÄRISTÖKUORMITUKSEN VÄHENTÄMINEN. PPP – SAASTUTTAJA JA KÄYTTÄJÄ MAKSAA. TIETEET: INSINÖÖRITIETEET, LÄÄKETIEDE, YMPÄRISTÖHYGIENIA, KEMIA, LIMNOLOGIA TOIMIJAT: YMPÄRISTÖHALLINTO ERI TASOILLA, YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT TEKNOLOGIA: TEOLLISET JÄRJESTELMÄT, PIIPUNPÄÄ- TEKNO-LOGIA, PROSESSIKOHTAISET SUODATTIMET, PUMPUT, ANTURIT					
YMPÄRISTÖPOLITIIKKA					
KESTÄVÄN KEHITYKSEN POLITIIKKA					
PLANETAARINEN POLITIIKKA					

© Sauli Rouhinen/Ekosäätiö 2022

LUONTOSUHTEEN HALLINNAN POLITIIKKAKAUDET	1800-LUKU JA 1800/1900-LUKUJEN VAIHDE	1960/70-LUVULTA ALKAEN	1980-LUVULTA ALKAEN	1990-LUVULTA ALKAEN	2010-LUVULTA ALKAEN
LUONNONSUOJELU:		LUONNONSUOJELU SUOJELUALUEIDEN ULKOPUOLELLA. LUONNONSUOJELUOHJELMAT . LUONNONVAROJEN EHTYMISEN EHKÄISY	**LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ, ELINKAARET, MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU, MAISEMANHOITO. KULTTUURIHISTORIALLI-SET KOHTEET**		
YMPÄRISTÖNSUOJELU:			**PUHDAS TEKNOLOGIA, BAT, AINEVIRTOJEN MINIMOINTI JA HALLINTA, HAPPAMOITUMISEN EHKÄISY, KRIITTINEN KUORMITUS**		
YMPÄRISTÖPOLITIIKKA: YMPÄRISTÖMINISTERIÖT, ALUEELLISET JA KANSAINVÄLISET YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT, TEOLLISEN YHTEISKUNNAN EKOLOGINEN MODERNISAATIO, HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT YMPÄRISTÖT. YMPÄRISTÖNÄKÖKULMA KAIKKEEN POLITIIKKAAN, YVA **TIETEET: YHTEISKUNTATIETEELLINEN YMPÄRISTÖTUTKIMUS, YMPÄRISTÖTALOUSTIEDE, MONITIETEISYYS,** **TOIMIJAT; PUOLUEET, KOMITEAT, ELINKEINOELÄMÄN JÄRJESTÖT, KULUTTAJAJÄRJESTÖT,** **TEKNOLOGIA: ENERGIATEKNOLOGIAN JA -JÄRJESTELMIEN KEHITYS. YDINENERGIA**					
KESTÄVÄN KEHITYKSEN POLITIIKKA					
PLANETAARINEN POLITIIKKA					

© Sauli Rouhinen/Ekosäätiö 2022

EKOSÄÄTIÖ

LUONTOSUHTEEN HALLINNAN POLITIIKKAKAUDET	1800- LUKU JA 1800/1900-LUKUJEN VAIHDE	1960/70-LUVULTA ALKAEN	1980-LUVULTA ALKAEN	1990-LUVULTA ALKAEN	2010-LUVULTA ALKAEN
LUONNONSUOJELU:		LUONNONSUOJELU SUOJELUALUEIDEN ULKOPUOLELLA. LUONNONSUOJELUOHJELMAT. LUONNONVAROJEN EHTYMISEN EHKÄISY	LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ, ELINKAARET, MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU, MAISEMANHOITO. KULTTUURIHISTORIALLI-SET KOHTEET	BIODIVERSITEETTISOPIMUS; METSÄPERIAATTEET; AAVIKOITUMIS- JA KOSTEIKKOSOPIMUKSET; ALKUPERÄISKANSAT	
YMPÄRISTÖNSUOJELU:			PUHDAS TEKNOLOGIA, BAT, AINEVIRTOJEN MINIMOINTI JA HALLINTA, HAPPAMOITUMISEN EHKÄISY, KRIITTINEN KUORMITUS	OTSONIKERROKSEN SUOJELU; ILMASTOSOPIMUS; EKOTEHOKKUUS JA FAKTORIAJATTELU (F4, F10), MIPS. EKOLOGINEN JALANJÄLKI	
YMPÄRISTÖPOLITIIKKA:				YMPÄRISTÖOHJELMAT; SEKTORISTRATEGIAT JA YHDISTETTY ILMASTO- JA ENERGIAPOLITIIKKA; EKOTEHOKKUUS; YMPÄRISTÖMERKINNÄT JA -STANDARDIT. PÄÄSTÖKAUPPA	
KESTÄVÄN KEHITYKSEN POLITIIKKA: YHDISTETTY YMPÄRISTÖ- JA KEHITYSPOLITIIKKA MAAPALLOISTU-NEIDEN LUONNONVARA-, YMPÄRISTÖ- JA OIKEUDENMUKAISUUSKRIISIEN RATKAISEMISEKSI. YLISUKUPOLVINEN POLITIIKKAHORISONTTI. GLOBAALIN VASTUUN ETIIKKA, MAHDOLLISUUS IHMISARVOISEEN ELÄMÄÄN LUONNON RAJOISSA. SOLIDAARISUUS. YMPÄRISTÖJÄRJESTÖJEN KANSAINVÄLISTYMINEN. KESTÄVÄN KEHITYKSEN SITOUMUKSET JA HUIPPUKOKOUKSET. TIETEET: KEHITYSTUTKIMUS, ILMASTOTIETEET, EKOLOGINEN TALOUSTIEDE, TIETOJENKÄSITTELYTIETEET, KAUKOKARTOITUS, AVARUUSTEKNOLOGIA TOIMIJAT: YK, SEN JÄRJESTÖT JA OHJELMAT, SOPIMUSSIHTEERISTÖT, HALLITUKSET, ALUEELLISET ORGANISAATIOT JA OHJELMAT, EU,					
PLANETAARINEN POLITIIKKA					

© Sauli Rouhinen/Ekosäätiö 2022

LUONTOSUHTEEN HALLINNAN POLITIIKKAKAUDET	1800-LUKU JA 1800/1900-LUKUJEN VAIHDE	1960/70-LUVULTA ALKAEN	1980-LUVULTA ALKAEN	1990-LUVULTA ALKAEN	2010-LUVULTA ALKAEN
LUONNONSUOJELU: **ELONKIRJON JA EKOSYSTEEMIPALVELUIDEN TURVAAMINEN**		LUONNONSUOJELU SUOJELUALUEIDEN ULKOPUOLELLA. LUONNONSUOJELUOHJELMAT. LUONNONVAROJEN EHTYMISEN EHKÄISY	LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ, ELINKAARET, MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU, MAISEMANHOITO. KULTTUURIHISTORIALLI-SET KOHTEET	BIODIVERSITEETTISOPIMUS; METSÄPERIAATTEET; AAVIKOITUMIS- JA KOSTEIKKOSOPIMUKSET; ALKUPERÄISKANSAT	**PLANETAARISET KYNNYSARVOT; EKOSYSTEEMIPALVELUT; EKOSYSTEEMIEN RESILIENSSI; IPBES; ENNALLISTAMINEN; LUONNON TERVEYS-VAIKUTUKSET; WORLD ECOLOGY. 6. SUKUPUUTTOAALLON EHKÄISY**
YMPÄRISTÖNSUOJELU: **HAITALLISTEN PÄÄSTÖJEN EHKÄISEMINEN**			PUHDAS TEKNOLOGIA, BAT, AINEVIRTOJEN MINIMOINTI JA HALLINTA, HAPPAMOITUMISEN EHKÄISY, KRIITTINEN KUORMITUS	OTSONIKERROKSEN SUOJELU; ILMASTOSOPIMUS; EKOTEHOKKUUS JA FAKTORIAJATTELU (F4, F10), MIPS. EKOLOGINEN JALANJÄLKI	**KIERTOTALOUS; TEOLLINEN EKOLOGIA; VIHREÄ KEMIA; HIILINEUTRAALISET ENERGIAMUODOT; ENERGIAKÄÄNNE**
YMPÄRISTÖPOLITIIKKA: **KAIKKIEN YHTEISKUNTA; ELINYMPÄRISTÖJEN ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN**				YMPÄRISTÖOHJELMAT; SEKTORISTRATEGIAT JA YHDISTETTY ILMASTO- JA ENERGIAPOLITIIKKA; EKOTEHOKKUUS; YMPÄRISTÖMERKINNÄT JA -STANDARDIT. PÄÄSTÖKAUPPA	**POLITIIKKAJOHDONMUKAISUUS; EKOSOSIAALISESTI KESTÄVÄT KAUPUNGIT; KESTÄVÄT ELÄMÄNTAVAT; YRITYSTEN YHTEISKUNTAVASTUU. EKOLOGINEN KÄDENJÄLKI; KESTÄVÄN KEHITYKSEN BUDJETOINTI**
KESTÄVÄN KEHITYKSEN POLITIIKKA: **KANSAINVÄLISTEN KEHITYSEROJEN TASAAMINEN; KETÄÄN EI JÄTETÄ!**					**GLOBAALIT KEKE-TAVOITTEET, DONITSITALOUS; KESTÄVYYSMUUTOSTEN HALLINTA. GREEN DEAL. HIILINEUTRAALI TEKNOLOGIA. EKOLOGINEN JÄLLEENRAKENNUS**

PLANETAARINEN POLITIIKKA: IHMISKUNNAN TALOUDENPIDON JA HYVINVOINNIN TURVAAMINEN MAAPALLON EKOLOGISTEN JÄRJESTELMIEN PITKÄN AIKAVÄLIN TUOTTO- JA UUSIUTUMISKYVYN (RESILIENSSI) RAJOISSA. VIHELIÄISET YMPÄRISTÖONGELMAT. NOOSFÄÄRI; ANTROPOSEENI/KAPITALOSEENI – IHMISEN/KAPITALISMIN AIKAKAUSI: IHMISEN JA TALOUSJÄRJESTELMÄN VASTUU. REILU KESTÄVYYSSIIRTYMÄ. SIVILISAATIOIDEN VUOROPUHELU. TEKOÄLY, DIGITALISAATIO, ROBOTIIKKA.

EKOSÄÄTIÖ

TIETEET: (V.Vernadski, T. de Jardin, Pekka Kuusi) KESTÄVYYSTIEDE, FILOSOFIA, MAAILMANPOLITIIKKA, TEKNOSYSTEEMIN JA EKOSYSTEEMIN YHTEISTUTKIMUS. TOIMIJAT: HALLITUKSET, KANSAINVÄLISET JÄRJESTÖT, USKONNOLLISET JOHTAJAT, TIEDEYHTEISÖ

© Sauli Rouhinen/Ekosäätiö 2022

IHMISEN LUONTOSUHTEEN HALLINNAN POLITIIKKAIDEOIDEAT	1800-LUKU ja 1900-LUVUN ALKUPUOLI	1960-LUVULTA ALKAEN	1980-LUVULTA ALKAEN	1990-LUVULTA ALKAEN	2010-LUVULTA ALKAEN
Luonnonsuojelu: luonnon kirjon, toiminta- ja uusiutumiskyvyn säilyttäminen. Arvokkaiden luonnonalueiden ja uhanalaistettujen eliölajien suojelu. Tieteet: maantiede, luonnontieteet Toimijat: tutkijat, luonnonharrastajat, luonnonsuojelujärjestöt, tiedite (1922), IUCN (1948) Teknologia, taito käyttää: puupohjainen, kivihiili, mekaaninen, höyrykoneita		Luonnonsuojelu suojelualueiden ulkopuolella. Luonnonsuojeluohjelmat. Luonnonvarojen ehtymisen ehkäisy.	Luonnonvarojen kestävä käyttö, elinkaarianalyysit, maankäytön suunnittelu, maisemanhoito. Kulttuurihistoriallisten kohteiden suojelu	Biodiversiteettisopimus, metsäperiaatteet; aavikoitumis- ja kosteikkosopimukset; kansainvälisen työjärjestö ILO:n alkuperäiskansoja koskeva yleissopimus n:ro 169	Planetaariset kynnysarvot (2009, 2023); ekosysteemipalvelut; ekosysteemien resilienssi; luontopaneeli (IPBES); Kunming-Montreal – maailmanlaajuinen elonk puitesopimus (2022): 4 tavoitetta vuoteen 2 23 toiminnallista tavoitetta vuodelle 2030 (> maa- ja vesiekosysteemeistä suojeltu ja heikentyneitä ennallistettu), EU:n biodiversite strategia ja ennallistamisasetus. Aavan me ja syvänmeren pohjan suojelusopimus (2023); Biodiversity Beyond National Jurisdiction
Ympäristönsuojelu: teollistuneen ja kaupungistuneen yhteiskunnan päästöjen ja ympäristökuorm- tuksen vähentäminen. (DDT, otsonopea, bensiinin lyijykielto.) Ppp – saastuttaja ja käyttäjä maksaa. Tieteet: insinööritieteet, lääketiede, ympäristöhygienia, kemia, limnologia, sosiaalibiologia Toimijat: ympäristöhallinto eri tasoilla, kansainväliset ympäristöjärjestöt, WWF (1961) Teknologia: teolliset järjestelmät, piilunpäätekniologia, prosessikohtaiset suodattimet, pumput, anturit			Puhdas teknologia, paras käyttökelpoinen teknologia (BAT), ainevirtojen minimointi ja hallinta, riskipolitiikka (kaukokulkeutuminen, kriittinen kuormitus); varovaisuusperiaate	Ylälmakehän otsonikerroksen suojelu; ilmastosopimus ja ilmastopaneeli (IPCC); ekotehokkuus ja faktorianalyysit (f4, f10); palvelujen materiaali-intensiteetti (MIPS). Ekologinen jalanjälki	Kiertotalous; teollinen ekologia; vihreä kemi hiilineutraalit energianlähteet; energiakäänn ekologinen käsienjälki; Pariisin ilmastosopimus (ilmaston lämpenemisen rajoittaminen +1,5 °C 2015)
Ympäristöpolitiikka: ympäristöministeriöt, alueelliset ja kansainväliset ympäristöjärjestöt, teollisen yhteiskunnan ekologinen modernisaatio, hyvinvointia edistävät ympäristöt. Ympäristönäkökulma kaikkeen politiikkaan, ympäristövaikutusten arviointi (YVA) Tieteet: yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus, ympäristötaloustiede, monitieteisyys ja systeemilähestymistapa, Toimijat; puolueet, komiteat, elinkeinoelämän järjestöt, kuluttajajärjestöt, Greenpeace, Avaaz, World Resources Institute (WRI) Teknologia: energiateknologian ja -järjestelmien kehitys, ydinenergia				Ympäristöohjelmat; sektoristrategiat ja yhdistetty ilmasto- ja energiapolitiikka; ekotehokkuus; ympäristömerkinnät ja -standardit. Päästökauppa	Politiikkajohdonmukaisuus; Eksosiaalisesti kestävät kaupungit; kest elämäntavat; yrityksen yhteiskuntavastuu; kes kehityksen budjetointi;
Kestävän kehityksen politiikka: yhdistetty ympäristö- ja kehityspolitiikka maapalloistuneiden luonnonvara-, ympäristö- ja oikeudenmukaisuuskriisien ratkaisemiseksi. Yhtäkuplvinen politiikkahorisontti. Globaalin vastuun etiikka, mahdollisuus ihmisarvoiseen elämään luonnon rajoissa. Solidaarisuus. Ympäristöjärjestöjen kansainvälistyminen. Kestävän kehityksen sitoumukset ja huippukokoukset (1992, 1997, 2002, 2012). Tieteet: kehitystutkimus, ilmastotieteet, ekologinen taloustiede, tietojenkäsittelytieteet, kaukokartoitus, kestävyystiede, kansalaistiede Toimijat: YK, sen järjestöt ja ohjelmat, sopimussihteeristöt, hallitukset, alueelliset organisaatiot ja ohjelmat, EU, elinkeinoelämän järjestöt Teknologia: avaruusteknologia, sähköistäminen, hiilineutraali teknologia, WWW, Wikipedia				Agenda 2030, globaalit kestävyystavoitteet (S donitstalous; kestävyysmuutoksen hallinta. Green Deal. Ekologinen jälleenrakennus. Puh ja terveellinen ympäristö universaali ihr oikeus, COP28/Dubai 2023 – fossiilipolttoaine irtaantumisluvaus.
Planetaarinen politiikka: planetaarisen yhteisvarauden meta-hallinta, planetaarinen hyvinvointi. Ihmisten ja tuhatlajisten hyvinvoinnin turvaaminen maapallon ekologisten järjestelmien tuotto- ja uusiutumiskyvyn (resilienssi) rajoissa. Antroposeeni: reilu kestävyysmurros. Sivilisaatioiden vuoropuhelu. Luonnontuhonnan (ecocide) kansainvälisoikeudellinen kriminalisointi. Tieteet: monitieteisyys, filosofia, maailmanpolitiikka, tekosysteemin ja ekosysteemin yhteistutkimus, earth system science Toimijat: hallitukset, YK ja kansainväliset järjestöt, uskonnolliset johtajat, tiedeyhteisön yhteiseenliityminen, sijoituspääoma, tekoäly, Google, Apple, Meta, Microsoft, Nvidia, Elokapina (Extinction Rebellion) Teknologia: esineiden internet, avaruusteknologia, satelliitit, droonit, supersirut, geenitekniologia, geotekniikka					

PLANETARY HEALTH CHECK 2026

A Scientific Assessment of the State of Our Planet

SUMMARY



Planetary Boundaries
SCIENCE LAB

SUURI KIIHDYTYS

built within the Holocene.

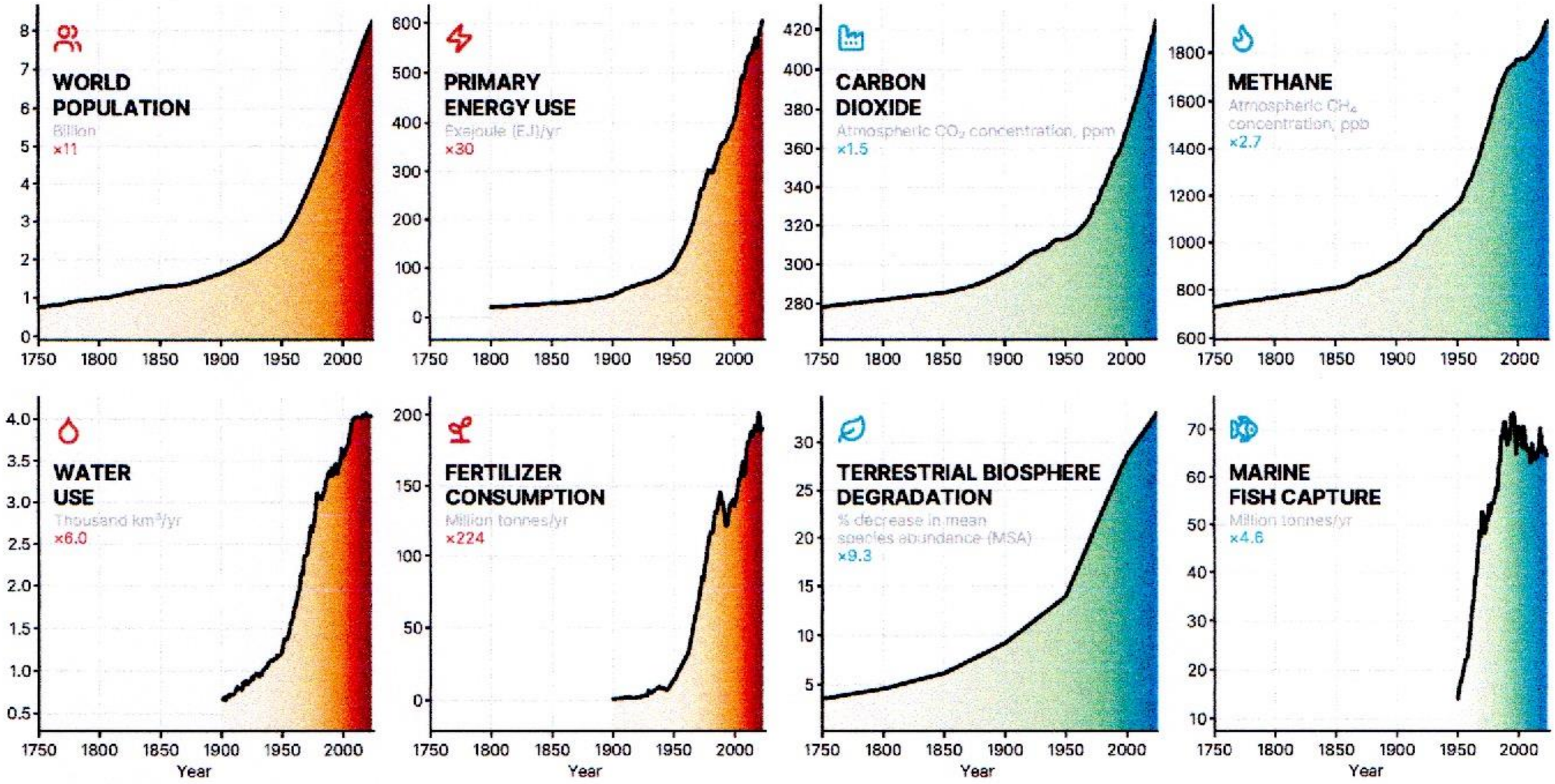


FIGURE 2: Examples of the Great Acceleration: Since around the 1950s, many measures relating to human societies have shown accelerated growth (left/orange). The world population has multiplied, with concurrent rises in the use of energy, freshwater, and fertilizers. As a consequence, human impacts on the natural world have rocketed upwards as well (right/teal): concentrations of greenhouse gases like carbon dioxide and methane in the atmosphere have increased markedly, and nature has declined significantly on land and in the ocean. For data sources and many further examples, see the full-length

The nine Planetary Boundaries are:

- **Climate Change:** disruption of Earth's energy balance, mainly through greenhouse gas emissions and changes in radiative forcing.
- **Change in Biosphere Integrity:** loss of biodiversity and weakening of ecosystems' capacity to function.
- **Land System Change:** transformation of natural landscapes, especially through deforestation, land degradation, and urbanization.
- **Freshwater Change:** disruption of water flows through landscapes and ecosystems, including rivers, lakes, groundwater, and soil moisture.
- **Modification of Biogeochemical Flows:** disturbance of nutrient cycles, especially nitrogen and phosphorus.
- **Ocean Acidification:** chemical change of ocean waters as they absorb carbon dioxide, with consequences for marine life and climate regulation.
- **Increase in Atmospheric Aerosol Loading:** changes in airborne particles that influence climate, rainfall patterns, and human health.
- **Stratospheric Ozone Depletion:** thinning of the protective ozone layer, which increases harmful ultraviolet radiation at Earth's surface.
- **Introduction of Novel Entities:** release and accumulation of human-made and human-mobilized substances such as plastics, synthetic chemicals, pesticides, and other pollutants.

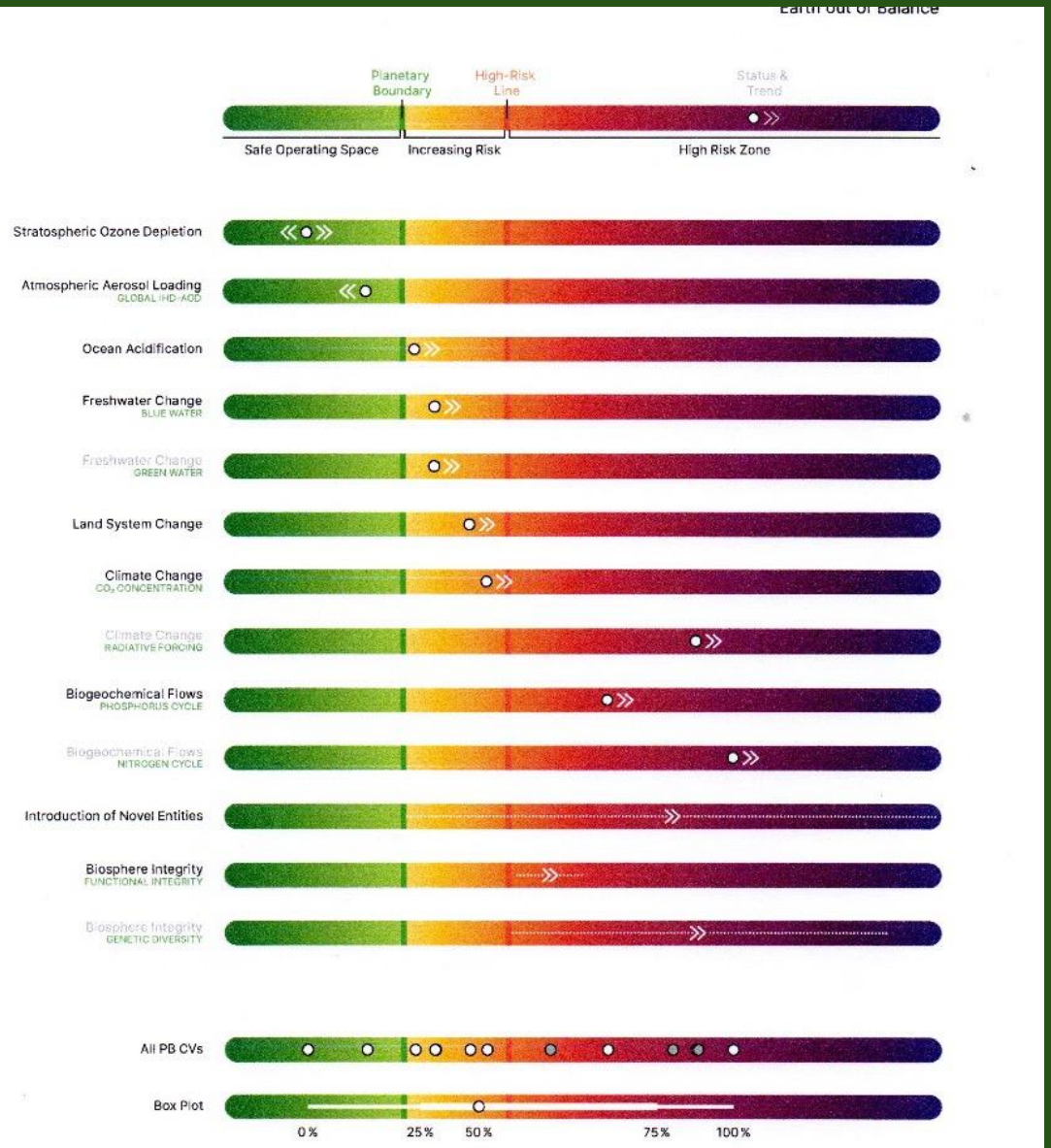


FIGURE 3: SEVEN OUT OF NINE PLANETARY BOUNDARIES ARE TRANSGRESSED. The Planetary Boundary assessments use representative variables, called "control variables", to describe the state of the nine processes key to regulating the stability, resilience, and life-support functions of the Earth system. To date, the Planetary Boundaries framework uses 1–2 control variables per boundary. The colors (green for "within the Safe Operating Space", yellow for "Zone of Increasing Risk", and red for "High Risk Zone") refer to the state of boundary transgression.

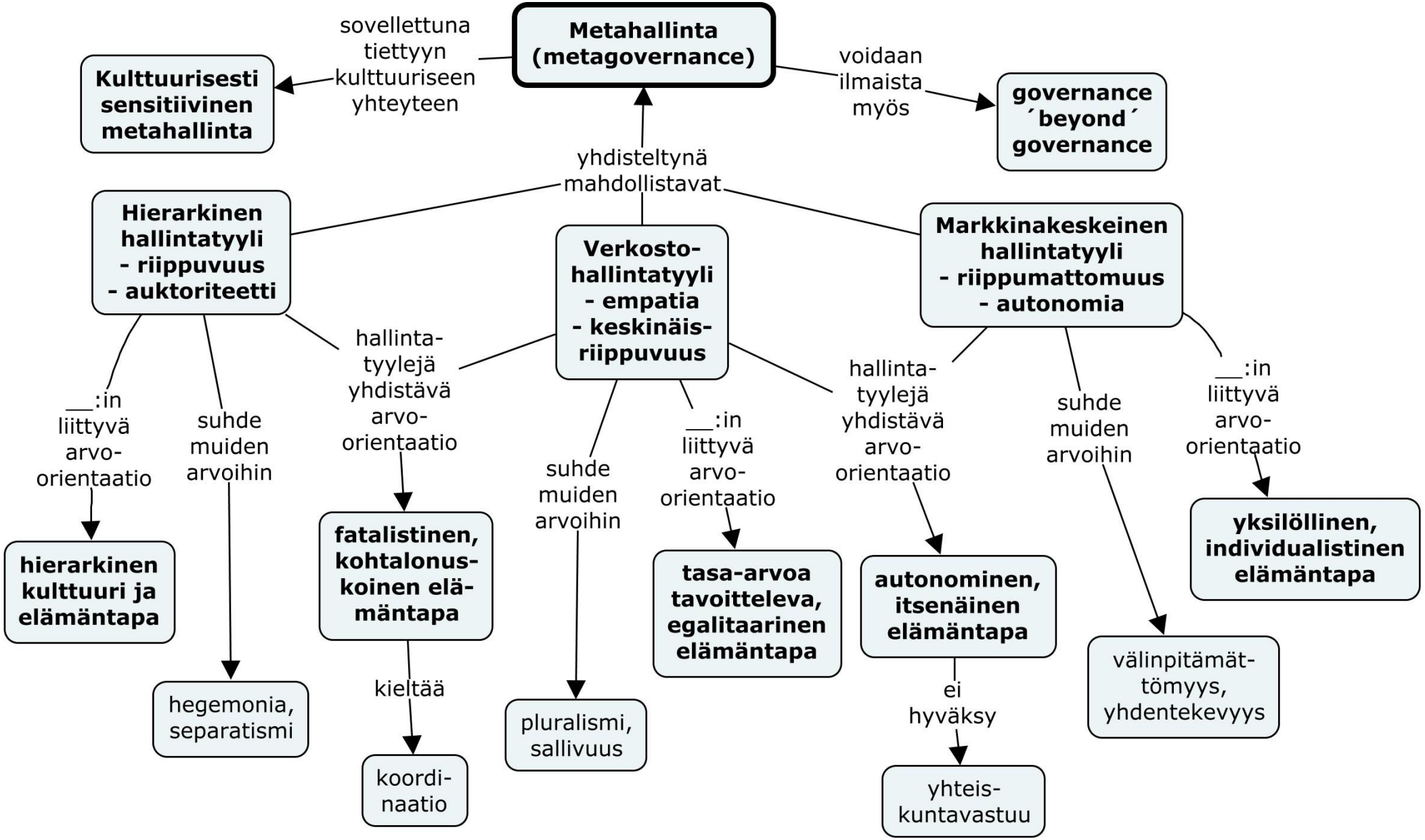
On the lower colorbar, a boxplot summarizes the distribution of all 13 control variable values at once. The boxplot is the dynamic core of the Planetary Health Check symbol (see Fig. 1) and denotes the distribution of all current values of PB control variables. The thin line represents the full range of all control variable values, while the thicker line represents the range that half of all control variable values fall into. The blue dot represents the median of all control variables. The PB assessments are based on the most up-to-date data available; in some cases, this means that they are based on datasets older than 2026. For detailed descriptions of the data used, see the full version of the PHC report.

HALLINTAMALLIT JA METAGOVERNANCE

LÄHDE: LOUIS MEULEMAN

- KOLME PERUSHALLINTAMALLIA JA MAHDOLLISUUS NIITÄ YLITTÄVÄÄN METAHALLINTAMALLIIN:
- HIERARKKIS-AUTORITÄÄRINEN, VERKOSTOMAINEN, MARKKINAVETOINEN
- LUONTOSUHTEEN HALLINNAN POLITIIKKAIDEOIDEN INSTITUTIONALISOITUMISEN PLANETAARINEN VAIHE

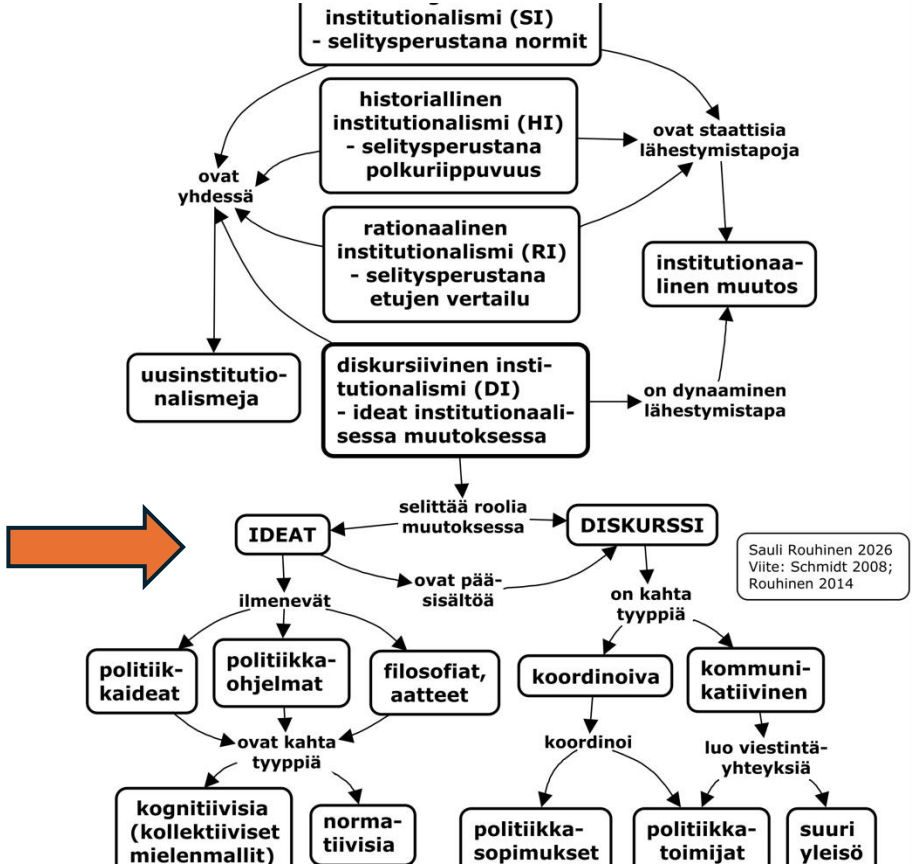
”Romahtanutta ekosysteemiä ei palauteta budjettiriihessä.”
”Vastuullinen ilmastopolitiikka ei tarkoita sen sanelemista, miten tulevien sukupolvien tulisi elää. Se merkitsee sellaisen maailman säilyttämistä, jossa he voivat päättää valinnoistaan itse.” HS 6.9.2026 Timo Miettinen

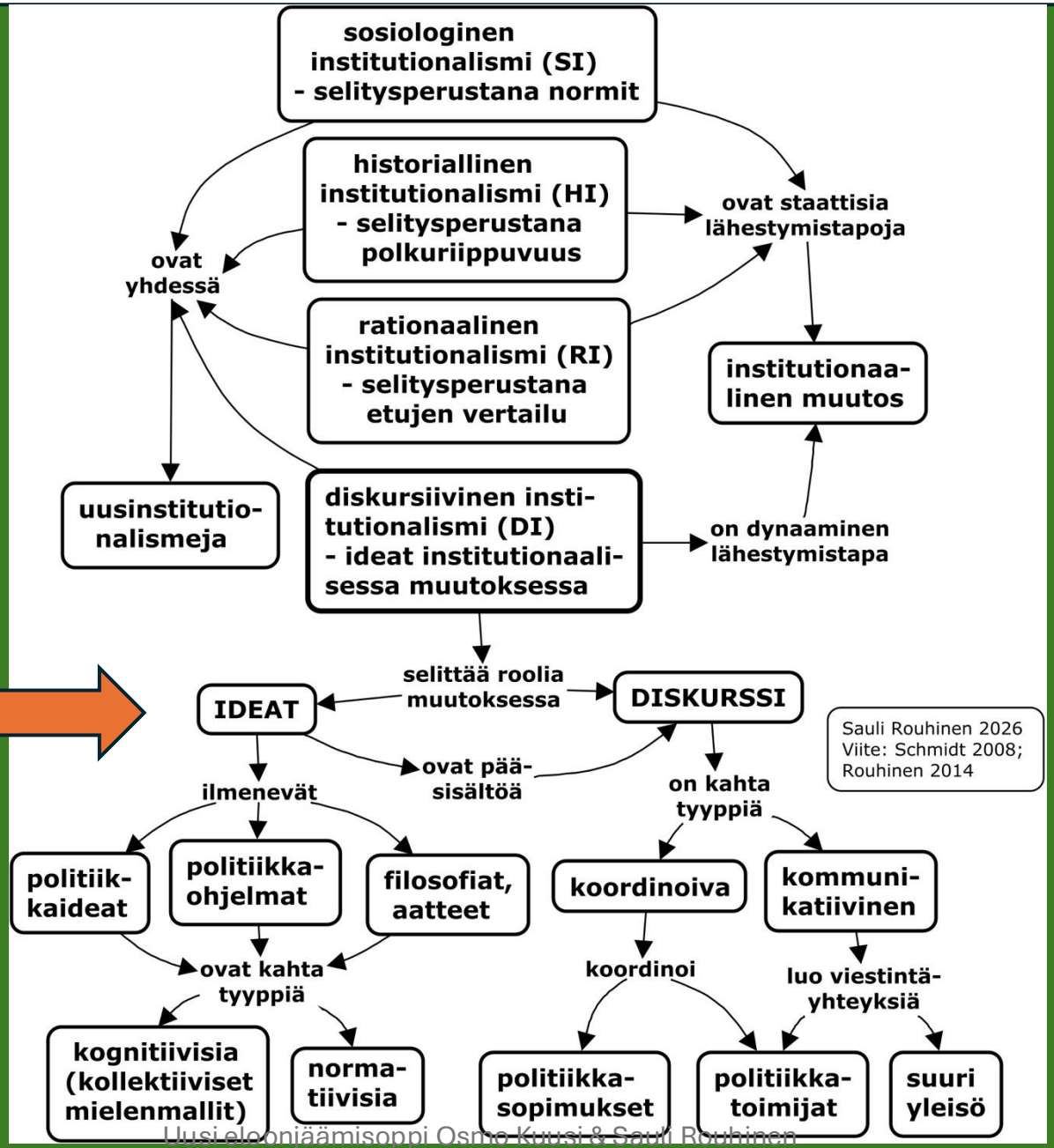

Metahallinta (metagovernance)
sovellettuna tiettyyn kulttuuriseen yhteyteen
Kulttuurisesti sensitiivinen metahallinta
voidaan ilmaista myös
governance ´beyond´ governance
yhdisteltynä mahdollistavat
Hierarkinen hallintatyyli - riippuvuus - auktoriteetti
Verkosto-hallintatyyli - empatia - keskinäis-riippuvuus
Markkinakeskeinen hallintatyyli - riippumattomuus - autonomia
__:in liittyvä arvo-orientaatio
suhde muiden arvoihin
hallinta-tyylejä yhdistävä arvo-orientaatio
hierarkinen kulttuuri ja elämäntapa
hegemonia, separatismi
fatalistinen, kohtalonus-koinen elä-mäntapa
kieltää
koordi-naatio
suhde muiden arvoihin
__:in liittyvä arvo-orientaatio
pluralismi, sallivuus
tasa-arvoa tavoitteleva, egalitaarinen elämäntapa
hallinta-tyylejä yhdistävä arvo-orientaatio
autonominen, itsenäinen elämäntapa
ei hyväksy
yhteis-kuntavastuu
suhde muiden arvoihin
välinpitämät-tömyys, yhdentekevyys
__:in liittyvä arvo-orientaatio
yksilöllinen, individualistinen elämäntapa

INSTITUTIONAALINEN MUUTOS ?

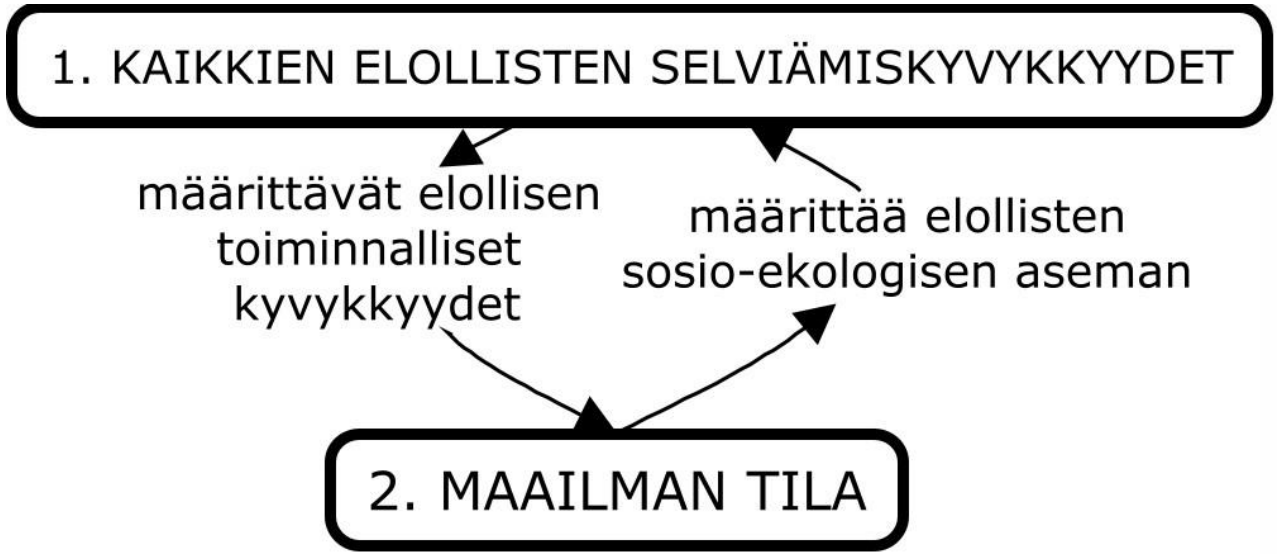
- Vivien A. Schmidt on kehittänyt ns. Uusinstitutionalismista dynaamisen version, diskursiivisen institutionalismin, jonka keskeinen muutosperusta on IDEA, esimerkiksi KESTÄVÄ KEHITYS –politiikkaidea.

- TOIMIJUUDEN SYSTEEMISESSÄ MALLISSA POLITIIKKAIDEAT, POLIITTISET FILOSOFIAT (esim. Liberalismi, demokratia, sosialismi, kapitalismi jne.) OVAT KÄSITEKARTAN 3. OSIOSSA (YHTEISHALLINNAN INSTITUUTIOIDEN KOLLEKTIIVISET MIELENMALLI)




sosiologinen institutionalismi (SI) - selitysperustana normit
historiallinen institutionalismi (HI) - selitysperustana polkuriippuvuus
ovat staattisia lähestymistapoja
ovat yhdessä
rationaalinen institutionalismi (RI) - selitysperustana etujen vertailu
institutionaa-linen muutos
uusinstitutio-nalismeja
diskursiivinen insti-tutionalismi (DI) - ideat institutionaali-sessa muutoksessa
on dynaaminen lähestymistapa
selittää roolia muutoksessa
IDEAT
DISKURSSI
ovat pää-sisältöä
ilmenevät
on kahta tyyppiä
politiik-kaideat
politiikka-ohjelmat
filosofiat, aatteet
koordinoiva
kommuni-katiivinen
ovat kahta tyyppiä
koordinoi
luo viestintä-yhteyksiä
kognitiivisia (kollektiiviset mielenmallit)
norma-tiivisia
politiikka-sopimukset
politiikka-toimijat
suuri yleisö
Sauli Rouhinen 2026
Viite: Schmidt 2008; Rouhinen 2014

KERTAUSTA FILOSOFIKLUBILTA 8.9.2026: MAAILMAN TILA JA SEN MUUTTAJAT



- MILLAISILLA KÄSITTEILLÄ KUVAAMME MAAILMAN TILAA?
- MILLAISIA KRITEEREITÄ JA NÄKÖKULMIA KÄYTÄMME?
- MITKÄ TOIMIJUUDET JA TOIMIJAT MUUTTAVAT MAAILMAN TILAA?

TOIMIJUUDEN AREENAT

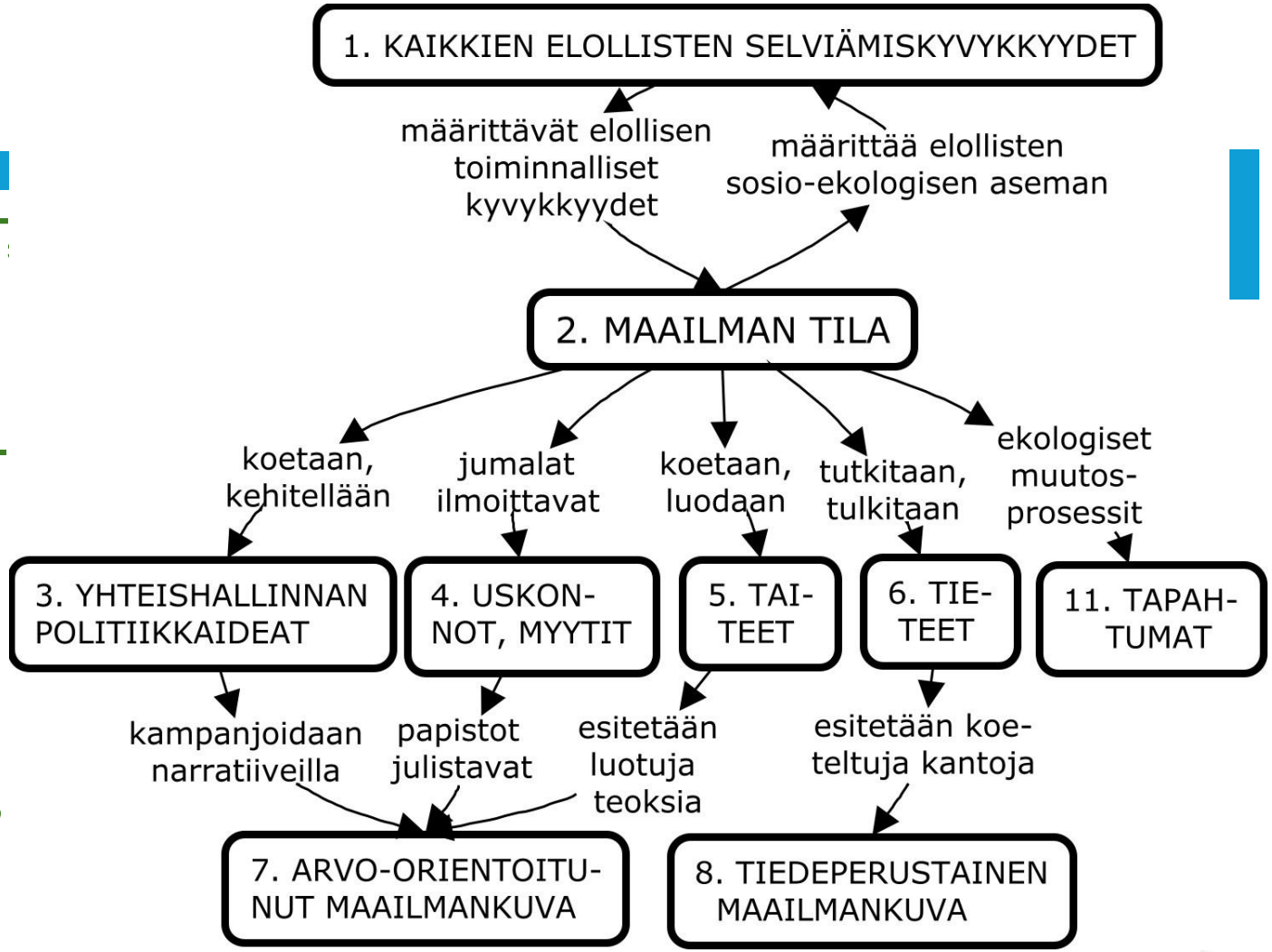
3. POLIITTISET LIIKKEET JA JÄRJESTÖT, KANSALAISJÄRJESTÖT, ERI YHTEISKUNNALLISTEN HALLINTAMALLIEN JÄRJESTELMÄT

4. USKONNOLLISET LIIKKEET, KIRKOT

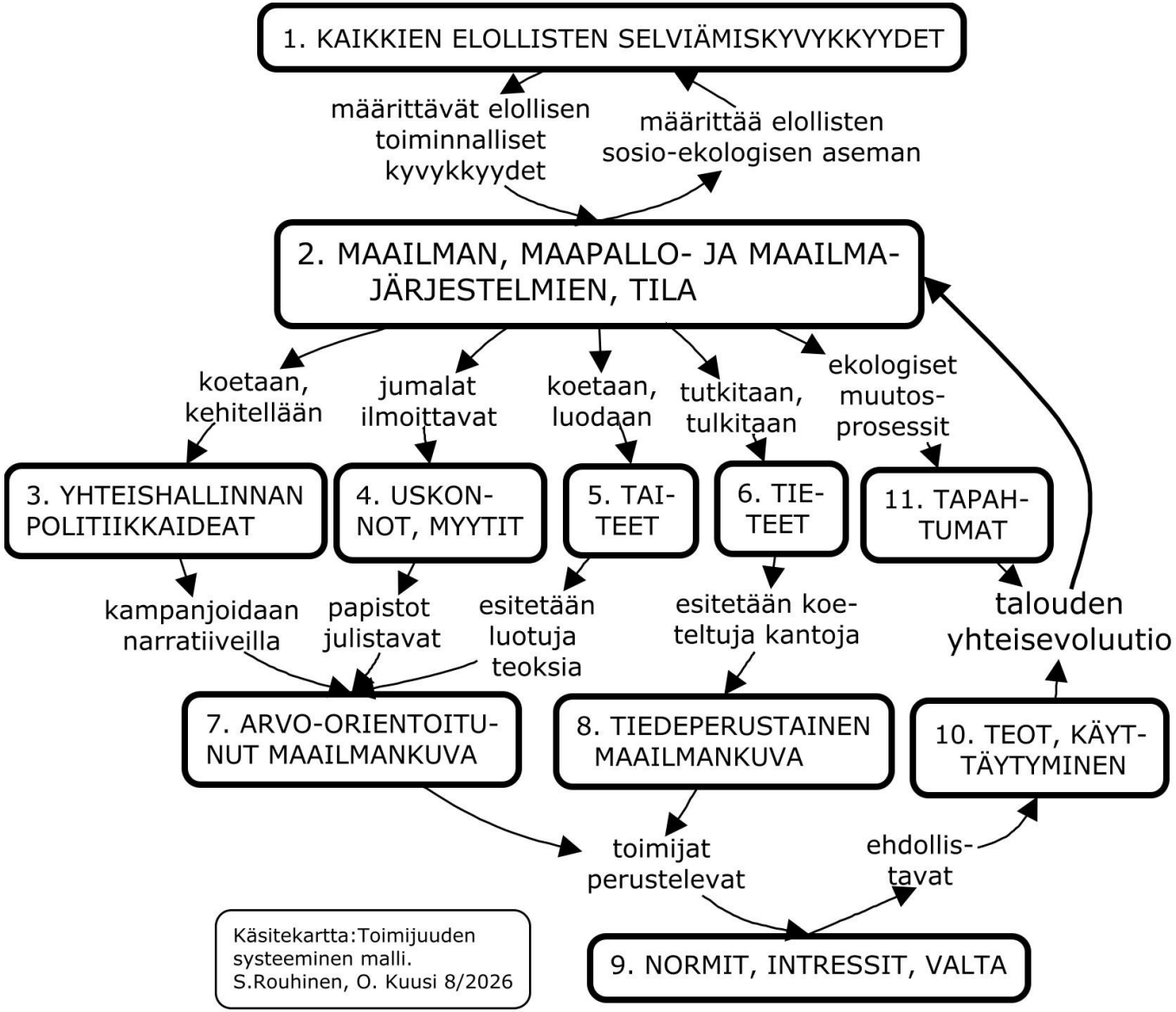
5. TAITEELLISEN LUOVAN TYÖN YHTEISÖT

6. TIETEELLISEN TUTKIMUKSEN VERKOSTOT JA INSTITUUTIOT

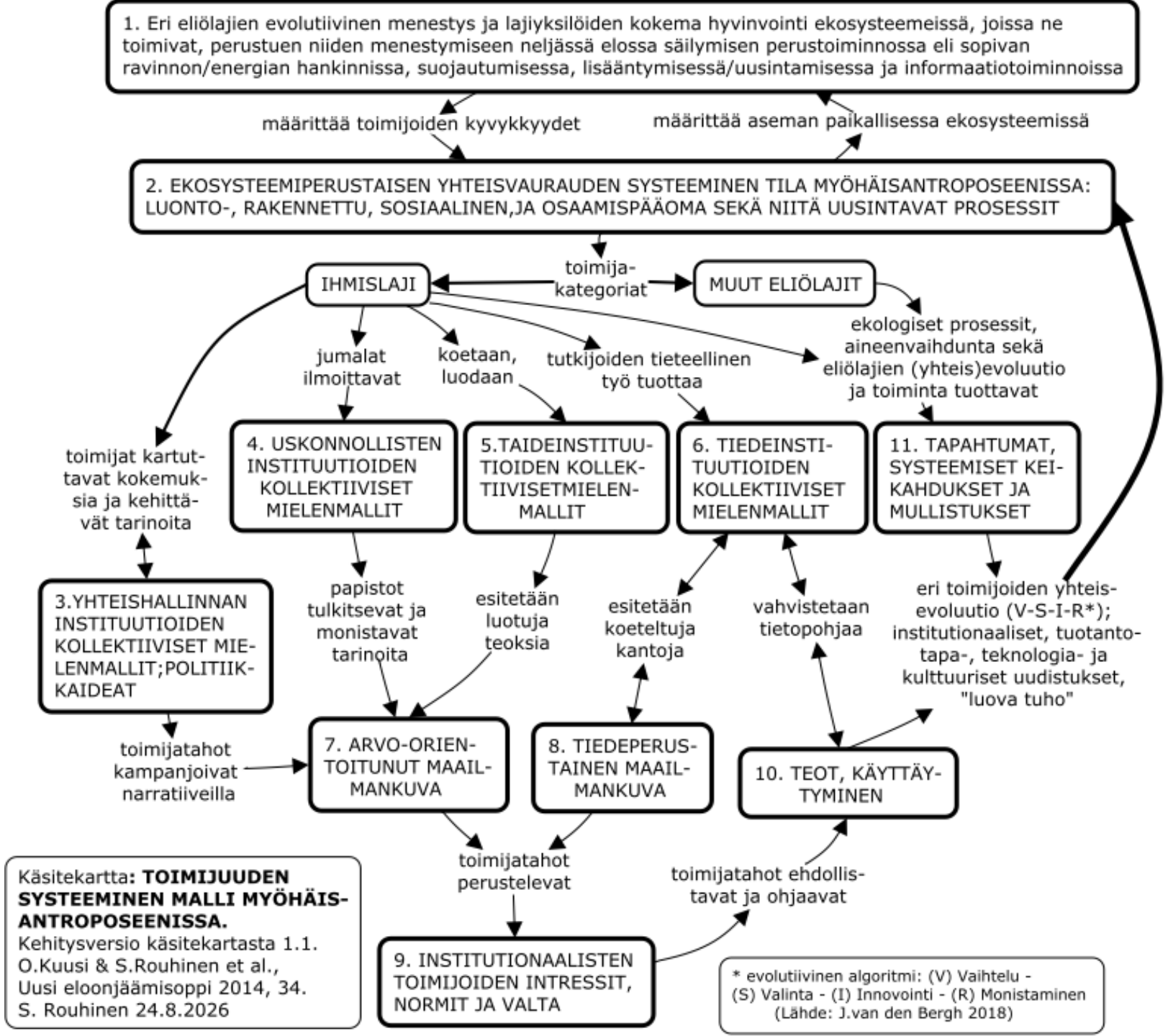
11. TAPAHTUMAT, ONNETTOMUUDET, MULLISTUKSET



MAAILMAN TILAN MUUTTAJAT; TOIMIJUUDEN SYSTEEMINEN MALLI



TOIMIJUUDEN SYSTEEMINEN MALLI UUDESSA ELOONJÄÄMIS-OPISSA. MAAILMAN TILAN MUUTTAJAT



PLANETARY COMMONS – YHTEISVAURAUDEN TRAGEDIA (yhteislaidun)

GLOBAL COMMONS:

ETELÄMANNER, AAVA MERI, ULKOAVARUUS, SYVÄN MEREN POHJA.

EI KENENKÄÄN VALTIOLLISTA OMISTUSTA, YHTEISVASTUU KANSAINVÄLISELLÄ SOPIMUKSELLA

PLANETARY COMMONS

Johan Rockström et al. Maantieteelliset kokonaisuudet (Amazonin metsät) ja biofysikaaliset prosessit (Pohjois-Atlantin merivirran kierto, ikiroudan sulaminen...). Keikahduspisteet. Hallintamalli auki..

EKOSYSTEEMIPERUSTAINEN YHTEISVAURAUS (Uusi eloonjäämisoppi). Neljän pääomalajin malli paikallisesta planetaariseen. Metahallinta?

EKOSYSTEEMIPERUSTAINEN YHTEISVAURAUS, OSA 1

(Maailman tila [2.] käsitekartassa)

KAIKKIEN ELOLLISTEN ELOONJÄÄMISEN PERUSFUNKTIOT; ”PERUSTARPEET”	MATERIAN JA ENERGIAN KIERTO LUONNOSSA	ARTEFAKTIEN JÄRJESTELMÄT	EVOLUUTION PÄÄTOIMIJOIDEN ELI LAJIEN JA INSTITUUTIOIDEN KYVYKKYYDET	
	LUONTOPÄÄOMA JA SEN UUSIUTUMISKYKY	RAKENNETTU PÄÄOMA. systeemiset artefaktit	SOSIAALINEN PÄÄOMA	OPPIVIEN TOIMIJOIDEN OSAAMISPÄÄOMA
SUOJAUTUMINEN	ELÄMÄN SÄILYMISEN PERUSEDELLYTYKSET, VAKAAN KANTOKYVYN RAJAT	JATKUVA SUOJA; YHDYSKUNTARAKENTEET JA TEKNINEN INFRA	HALLINTAMALLIT: HIERARKISET, VERKOSTOMAISET JA MARKKINAOHJAUTUVAT	YMPÄRISTÖN TILAN ARVIOINTIKYKY. ALKUPERÄISKANSOJENTIETÄMYS
	YLLÄPITOPALVELUT	VARAUTUVA SUOJA; PUOLUSTUSRAKENTEET, TUOTANTOVÄLINEET, VARASTOT	PALVELUIDEN JA TAVAROIDEN VAIHTOARVOT; RAHA; OMISTUS- JA HALLINTAMALLIT	SOSIAALINEN INNOVOINTIKYKY. LIITTOUTUMISVALMIUS TOISLAJISTEN KANSSA
MUITA PERUSFUNKTIOITA MAHDOLLISTAVA INFORMAATIOTOIMINTA	KULTTUURIPALVELUT LUONNON KIERTOJEN JA VARANTOJEN EHDOILLA	INFORMAATION KÄSITTELYINFRA, KARTASTOT, MUISTIJÄRJESTELMÄT. TEKOÄLYN ARTEFAKTIT, ESINEIDEN INTERNET	IHMISYHTEISÖJEN JA MUIDEN ELIÖLAJIEN VUOROVAIKUTUSJÄRJESTELMÄT. LUOTTAMUS. STANDARDIT.	VIESTINNÄLLINEN KYVYKKYYS. KIELITAITO, MERKKIEN, VIESTIEN JA ALGORITMIEN TULKINTAKYKY. TEKOÄLY
		TIETEIDEN TIETOVARANTO, TAITEIDEN TUOTANTOINFRA, TAIDEKOKOELMAT	TIETEELLISET, TAITEELLISET JA USKONNOLLISET INSTITUUTIOT. KOULUTUSJÄRJESTELMÄT.	YKSILÖIDEN JA YHTEISÖJEN KYKY LUOVAAN TIETEELLISEEN JA TAITEELLISEEN TYÖHÖN

EKOSYSTEEMIPERUSTAINEN YHTEISVAURAUS, OSA 2.

KAIKKIEN ELOLLISTEN ELOONJÄÄMISEN PERUSFUNKTIOT; ”PERUSTARPEET”	MATERIAN JA ENERGIAN KIERTO LUONNOSSA	ARTEFAKTIEN JÄRJESTELMÄT	EVOLUUTION PÄÄTOIMIJOIDEN ELI LAJIEN JA INSTITUUTIOIDEN KYVYKKYYDET	
	LUONTOPÄÄOMA JA SEN UUSIUTUMISKYKY	RAKENNETTU PÄÄOMA. systeemiset artefaktit	SOSIAALINEN PÄÄOMA	OPPIVIEN TOIMIJOIDEN OSAAMISPÄÄOMA
LISÄÄNTYMINEN/ELOLLISLAJIN ”SELVIYTYMISRAKENTEEN” UUSINTAMINEN	SÄÄTELYPALVELUT	KAUPUNGIT JA MUUT ASUINYHDYSKUNNAT LÄHIEKOSYSTEEMEINÄ, ASUMUKSET/KOTIPESÄT.	KULTTUURISET KÄYTTÄYTYMISNORMIT, ELÄMÄNTAVAT. LISÄÄNTYMISOIKEUS JA SEN RAJOITUKSET.	ELIÖYKSILÖIDEN JA POPULAATIOIDEN TERVEYS JA (YHTEIS)TOIMINTAKYKY. KANSSAELÄJIEN KÄYTTÄYTYMISEN ENNAKOINTIKYKY.
	ELOLLISILLE YHTEISET, JAETUT TILAT, MAISEMAT			KYKY EMPATIAAN, ALTRUISMI
RAVINNON JA ENERGIAN HANKINTA	AINEELLISET TUOTANTOPALVELUT, ELIÖLAJIENLAJITYYPILLINEN TOIMIJUUS	ENERGIAN JA RAVINNON TUOTANTO-, VARASTOINTI- JA JAKELUJÄRJESTELMÄT.	YHTEISKUNNALLISEN KOKONAISTYÖN ORGANISOINTIPERIAATTEET. AMMATIT JA TYÖNJAKO.	LUONNONVAROJEN KÄYTTÖARVON TUNNISTAMIS-, KARTOITUS- JA HYÖDYNTÄMISTAIDOT.
	VESI- JA MAANVILJELYKSET (CULTIVATED NATURAL CAPITAL) TEKNO- JA BIOSFÄÄRIN YHDISTETYT AINEKIERROT, SOSIOEKOLOGINEN AINEENVAIHDUNTA.		VAIKUTUSVALTA (ELIITIT): TOIMIJOIDEN KYVYKKYYS TAIVUTTAA OSAAMISELLA, UUDISTUA, HALLITA JA VAIKUTTAA TOIMINTAYMPÄRISTÖÖNSÄ.	

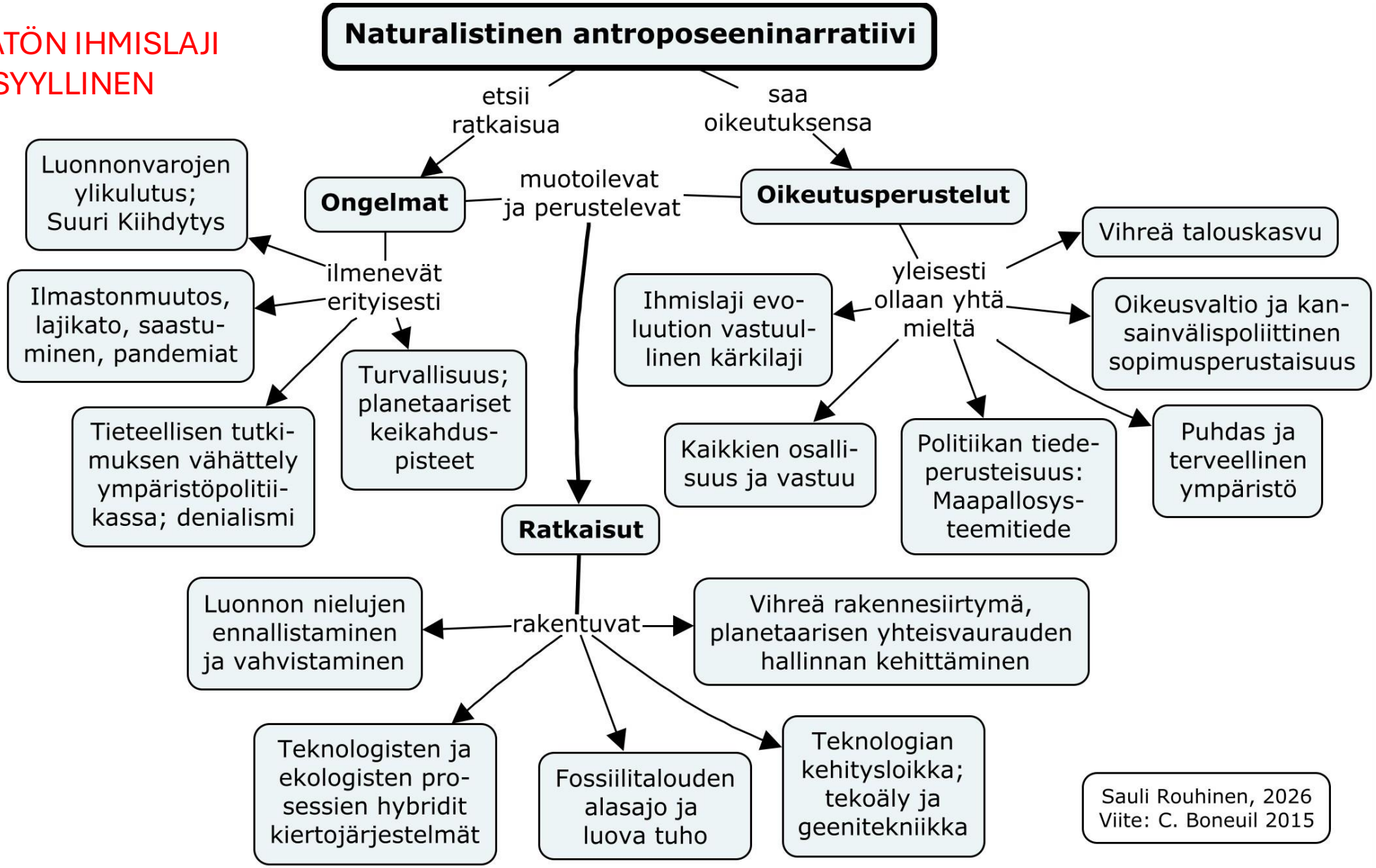
Taulukko 1 (runko). Ekosysteemiperustaisen yhteisvaurauden potentiaalinen kyky varjella ja kehittää elollisten yhteistä hyvinvointia. Tuotettavat ekosysteemipalvelut ryhmiteltynä pääomatyypeittäin ja tapoihin, joilla ne palvelevat Pekka Kuusen (1983, 5.painos) neljää lajin elossa säilymisen perusfunktiota. (Lähde: Kuusi ja Rouhinen et al. 2024, taulukon 2.2. kehitysversio 24.8.2026/SR)

ANTROPOSEENIKERTOMUKSET

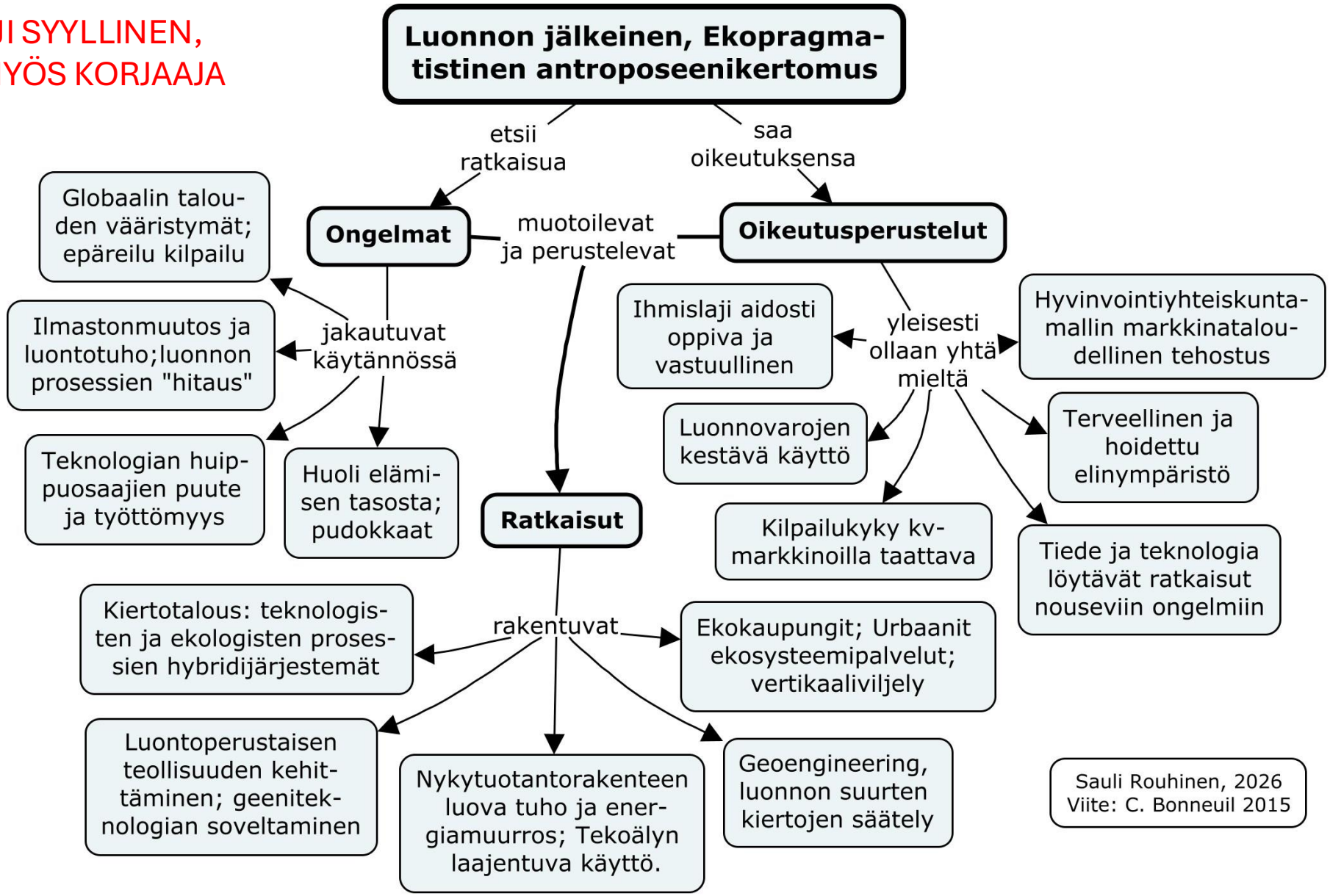
Cristophe Bonneulia mukaillen

- NATURALISTINEN NARRATIIVI (VALLITSEVA, mm. J. Rockström)
- LUONNON JÄLKEINEN, EKOPRAGMATISTINEN NARRATIIVI (ekomodernistinen – Frankensteinin hirviön korjaus)
- EKOKATASTROFINEN NARRATIIVI (KEIKAHDUSPISTEET, DEGROWTH; paluu pienyhteisöihin, kohtuutalous)
- EKOMARXILAINEN NARRATIIVI (KAPITALOSEENI; Jason W. Moore, World Ecology, sosioekologisen aineenvaihdunnan kuilu)
- FEMINISTINEN NARRATIIVI (ODOTTAA KERTOMUSTA. Ks. Elollisten riisto. Ihmislajin uusintamisen takaaja keräilijä-metsästäjä yhteisöistä alkaen)

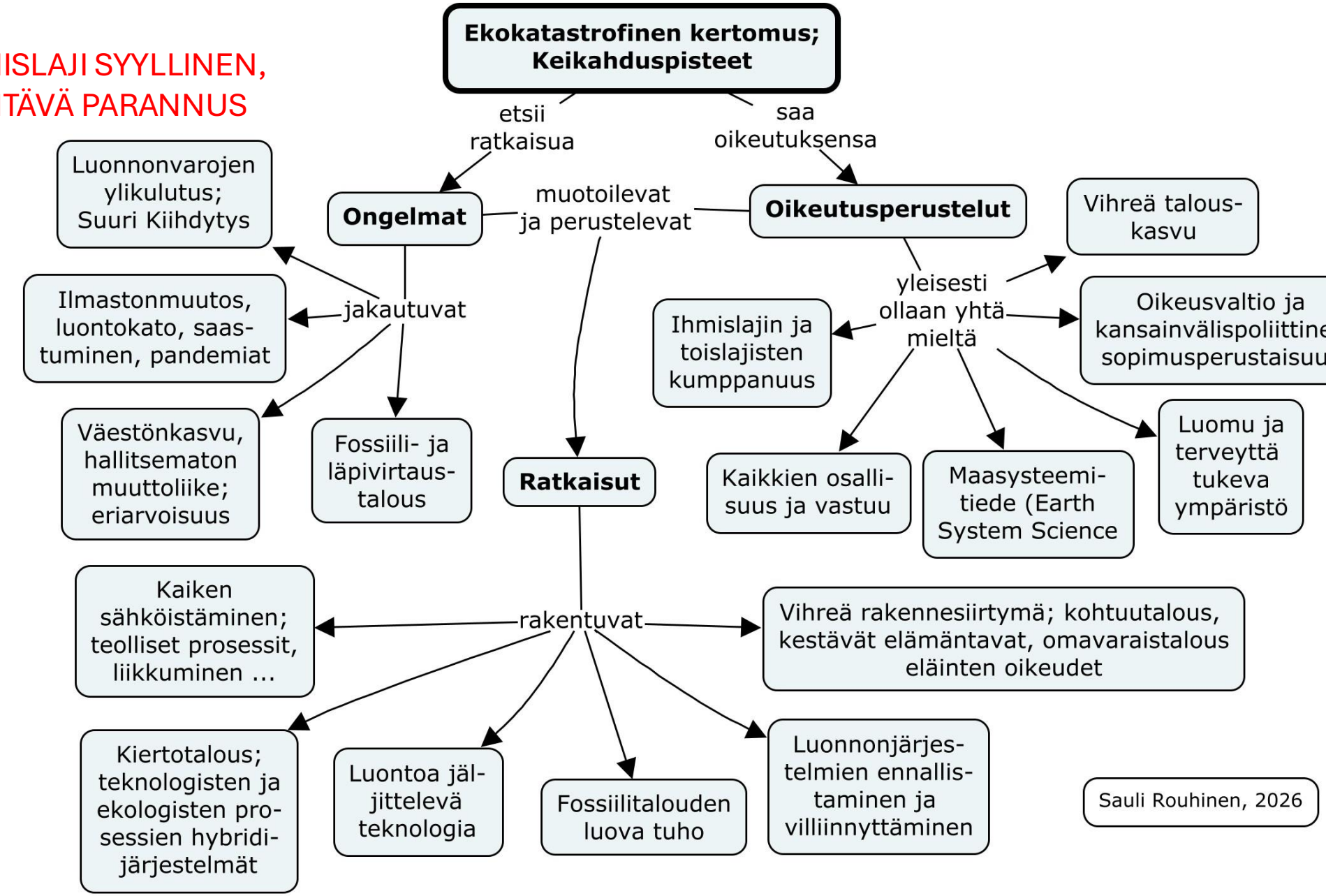
ERITTELEMÄTÖN IHMISLAJI
PERUSSYYLLINEN



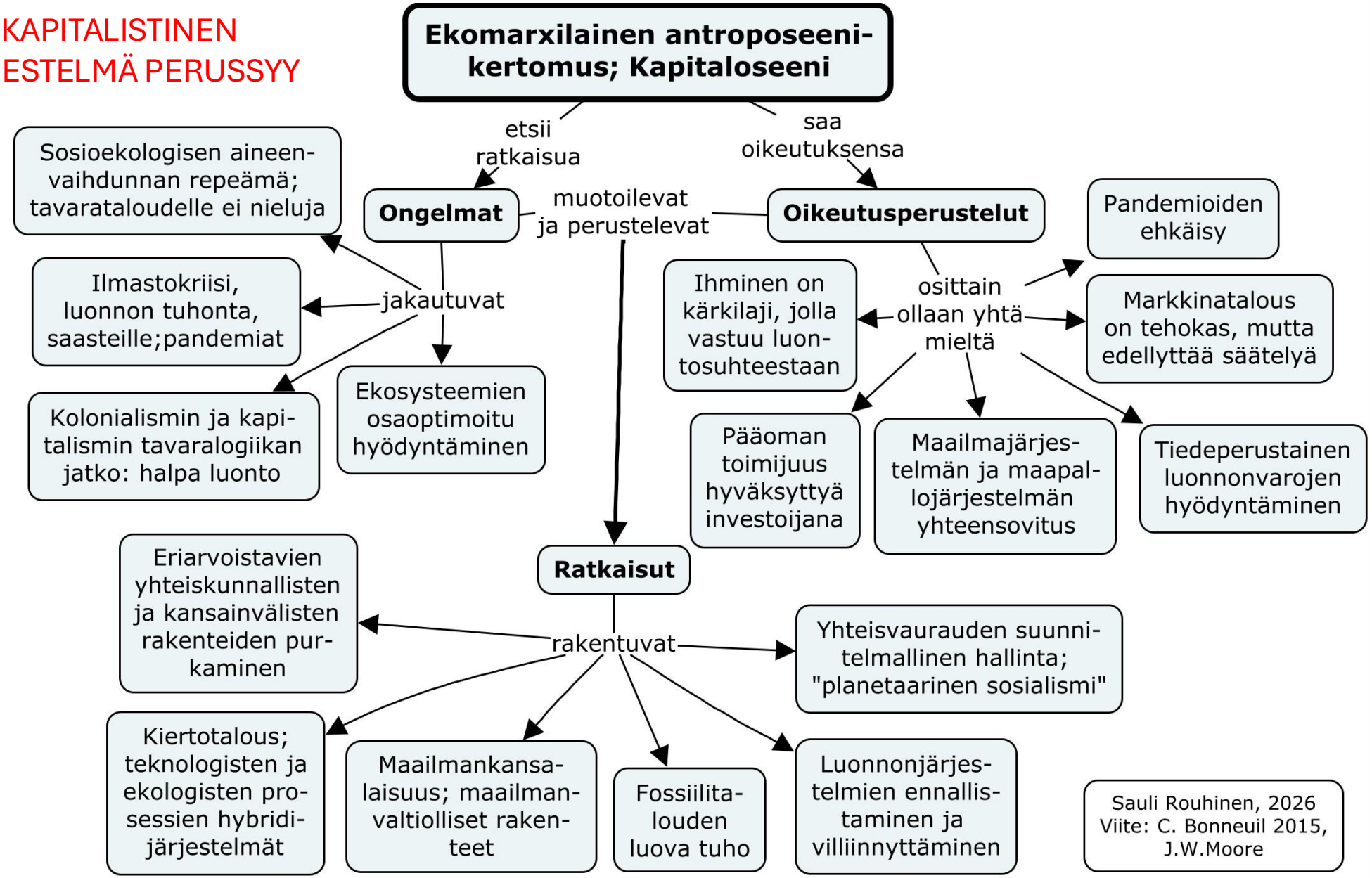
IHMISLAJI SYYLLINEN,
MUTTA MYÖS KORJAAJA



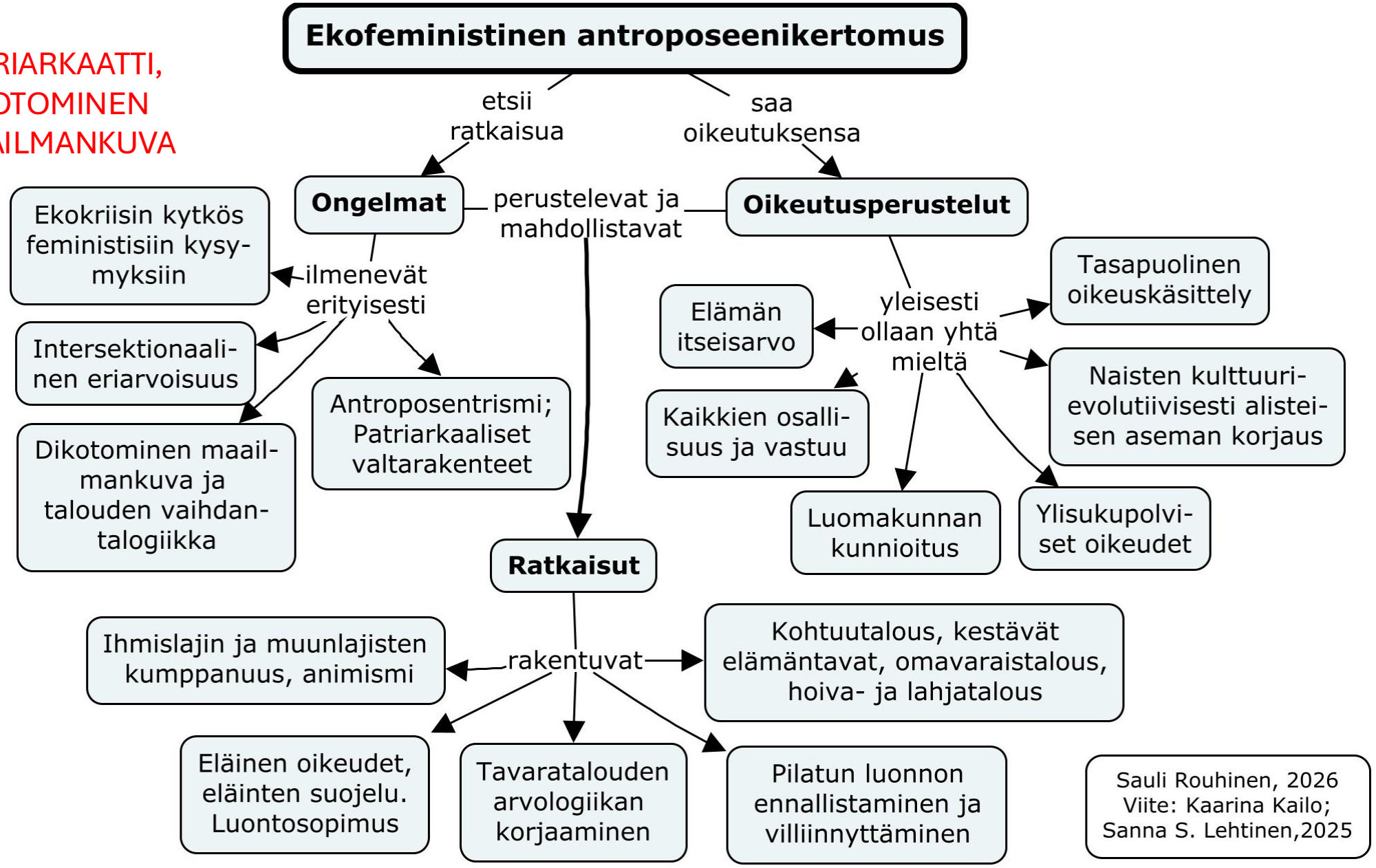
IHMISLAJI SYYLLINEN,
TEHTÄVÄ PARANNUS



KAPITALISTINEN JÄRJESTELMÄ PERUSSYY



PATRIARKAATTI, DIKOTOMINEN MAAILMANKUVA



EKOSÄÄTIÖ

OLET ELÄVÄ JA KYVYKÄS OSA EKOSYSTEEMIÄ. TOIMI SIIS EKOSYSTEEMIN JA KUMPPANILAJIESI HYVINVOINNIN EDISTÄMISEKSI. LOPETA TURHA KULUTTAMINEN JA SIIRRY MATERIAA UUSINTAVAAN JA KOHTUULLISEEN KIERTOTALOUTEEN. VARJELE EKOSYSTEEMIPALVELUJA NOPEALTA JA OSAOPTIMOIVALTA MARKKINATALOUDELTA.

